

ΑΕΔ 27/1999

Πρόεδρος: Στέφ. Μαθίας, Πρόεδρος Α.Π.
 Εισηγητής: Πέτρ. Παραράς, Συμβ. Επικρ.
 Δικηγόροι: Γεώργ. Κουκοδήμος, Κων. Μπακάλης (Συμβ. ΝΣΚ).

Επειδή επί αιτήσεων ακυρώσεως της Τ.Π., αφ' ενός, και του Αν.Σ., αφ' ετέρου, κατά πράξεων χαρακτηρισμού εκτάσεων ως δασικών, εξεδόθησαν, αντιστοίχως, οι υπ' αριθ. 2086 και 3942/1995 αποφάσεις της επταμελούς συνθέσεως του Ε' Τμήματος του Συμβουλίου της Επικρατείας, με τις οποίες απερρίφθησαν οι αιτήσεις αυτές. Με τις εν λόγω αποφάσεις εκρίθη, μεταξύ άλλων, ότι "δάσος" και "δασική έκταση" κατά την έννοια του άρθρου 24 του Συντάγματος - που παραπέμπει στα πορίσματα της επιστήμης της δασικής οικολογίας - αποτελεί σύνολο αγρίων φυτών με ξυλώδη κορμό, τα οποία, κατά τα ειδικότερα αναφερόμενα στις αποφάσεις, είναι συγκροτημένα σε οργανική ενότητα· ότι, υφισταμένων των προϋποθέσεων αυτών, στοιχειοθετείται η έννοια του δάσους ή της δασικής εκτάσεως, συνυπαρχούσης "ως αυτονοήτου και αυταποδείκτου" της θεμελιώδους συμβολής των στην ισορροπία του φυσικού περιβάλλοντος· ότι, υπό τα δεδομένα αυτά, ο σχετικός ορισμός του άρθρου 3 του Ν. 998/1979, κατά τον οποίο "δάσος νοείται πάσα έκτασις.....η οποία καλύπτεται.....υπό αγρίων ξυλωδών φυτών..... αποτελούντων....οργανικήν ενότητα.....", είναι σύμφωνος με τη συνταγματική έννοια του δάσους, ως εκ περισσού αναφερομένης περαιτέρω στο νόμο, υπό τη μορφή στοιχείου της εννοίας του δάσους, της, κατά τ' ανωτέρω, "αυτονοήτου" συμβολής του στη διατήρηση της φυσικής ισορροπίας και τη διαβίωση του ανθρώπου εντός του φυσικού περιβάλλοντος- και ότι, συνεπώς, περί της συμβολής αυτής δεν απαιτείται να περιέχεται αιτιολογία στις πράξεις με τις οποίες χαρακτηρίζεται ορισμένη έκταση ως δάσος. Αρκεί προς τούτο η αιτιολογημένη διαπίστωση των ως άνω μορφολογικών χαρακτηριστικών της εκτάσεως.

Επειδή, περαιτέρω, μετά την έκδοση των ως άνω αποφάσεων, συζητήθηκαν στο Ε' Τμήμα του Συμβουλίου της Επικρατείας αιτήσεις ακυρώσεως των τεσσάρων πρώτων, αφ' ενός, και του πέμπτου, αφ' ετέρου, των ήδη αιτούντων, στρεφόμενες κατά πράξεων κηρύξεως εκτάσεων ως αναδασωτέων. Ως λόγος ακυρώσεως προεβάλλετο, μεταξύ άλλων, αναιτιολόγητο των προσβαλλόμενων πράξεων από την άποψη της βεβαιώσεως ότι οι ένδικες εκτάσεις επιτελούσαν μια από τις οριζόμενες, κατά τ' ανωτέρω, στο άρθρο 3 του Ν. 998/1978 λειτουργίες (συμβολή στη διατήρηση της φυσικής ισορροπίας κλπ). Ως εκ τούτου, άλλωστε, οι αιτούντες ισχυρίσθηκαν με υπόμνημα τους ότι εάν το δικαστήριο ενέμενε στην ως άνω νομολογία του (κατά την οποία δεν απητείτο τέτοια βεβαίωση), όφειλε να παραπέμψει την υπόθεση στο Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο, διότι το άρθρο 3 του Ν. 998/1979 είχε ερμηνευθεί αντιθέτως από τον Άρειο Πάγο. Επικαλέσθηκαν δε σχετικώς τις ΑΠ 1847/ 1994 και 607/1990, με τις οποίες είχαν αναιρεθεί ως αναιτιολόγητες αποφάσεις ποινικών δικαστηρίων περί καταδίκης για τα εγκλήματα της καταπατήσεως ή εκχερσώσεως δάσους, με τη σκέψη ότι δεν περιείχαν βεβαίωση για το εάν οι καταπατηθεί-σες ή εκχερσωθείσες εκτάσεις επιτελούσαν μια των κατά το άρθρο 3 του Ν. 998/1979 λειτουργιών, αναγκαίων, κατά τον Άρειο Πάγο, για τη στοιχειοθέτηση της εννοίας του δάσους και, συνακόλουθα, για τη συγκρότηση της αντικειμενικής υποστάσεως των ενδίκων εγκλημάτων. Επί των εν λόγω αιτήσεων ακυρώσεως εξεδόθησαν, αντιστοίχως, οι υπ' αριθ. 1151/1997 και 3273/1996 απορριπτικές αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας. Με τις αποφάσεις αυτές η έννοια του δάσους καθορίσθηκε και πάλι με βάση τα κατά τη δασική οικολογία μορφολογικά χαρακτηριστικά (άγρια, ξυλώδη φυτά, οργανική ενάτης κλπ), επί τη συνδρομή των οποίων θεωρήθηκε ότι επιτελούνται αναγκαίως οι ως άνω λειτουργίες -μη απαιτούμενης ειδικής περι αυτών βεβαιώσεως στις

σχετικές πράξεις - τη φορά όμως αυτή το Δικαστήριο έκρινε καθ' ερμηνείαν όχι του ανωτέρω άρθρου 3 αλλά των περί αναδασώσεως διατάξεων του άρθρου 117 παρ. 3 του Συντάγματος καθώς και των σχετικών άρθρων 38 παρ. 1 και 41 του Ν. 998/1979· γι' αυτό και απέρριψε περαιτέρω το αίτημα παραπομπής στο Α.Ε.Δ., με τη σκέψη ότι οι αποφάσεις του Αρείου Πάγου που επικαλέσθηκαν οι αιτούντες είχαν ερμηνεύσει άλλες διατάξεις [άρθρα 280 παρ. 1 Ν.Δ. 86/1969 (περί καταλαπτήσεως δάσους), 71 Ν. 998/1979 (περί εκχερσώσεως δάσους), εν συνδυασμό προς το περί της εννοίας του δάσους άρθρο 3 του τελευταίου αυτού νόμου].

Επειδή, με την υπό κρίση αίτηση, οι αιτούντες ισχυρίζονται ότι, υπό τα ανωτέρω δεδομένα, υπάρχει αντίθεση μεταξύ των προμνημονευθεισών υπ' αριθ. 2086 και 3942/1995 αποφάσεων του Συμβουλίου της Επικρατείας αφ' ενός και των υπ' αριθ. 1847/1994 και 607/ 1990 (καθώς και των ομοίων 758/1990 και 900/1988) αποφάσεων του Αρείου Πάγου αφ' ετέρου, περί την έννοια του άρθρου 3 του Ν. 998/1979, και ζητούν να αρθεί η αντίθεση αυτή, σύμφωνα με τα άρθρα 100 του Συντάγματος και 48 κ.επ. του Ν. 345/1976.

Επειδή, εξ άλλου, στην παρούσα δίκη παρεμβαίνει, ζητώντας την απόρριψη της κρινομένης αιτήσεως, ο Παν. Π., ο οποίος είχε ασκήσει παρέμβαση (που έγινε δεκτή) στη δίκη επί της οποίας εκδόθηκε η ανωτέρω υπ' αριθ. 1151/1997 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Επειδή, όπως προκύπτει από τα ευρισκόμενα στο φάκελο στοιχεία, έχουν λάβει χώραν νομοτύπως και εμπροθέσμως οι κατά τα άρθρα 10 παρ. 2 και 50 παρ. 1 και 2 του Ν. 345/1976 δημοσιεύσεις και κοινοποιήσεις της κρινομένης αιτήσεως και της πράξεως ορισμού δικασίμου.

Επειδή, προϋπόθεση του παραδεκτού της αιτήσεως άρσεως αμφισβήτησεως περί της εννοίας τυπικού νόμου, σύμφωνα με το άρθρο 48 παρ. 1 ν. 345/1976, είναι το ότι ο αιτών πρέπει να σχετίζεται αμέσως προς τη μία τουλάχιστον εκ των αποφάσεων των δύο ανωτάτων δικαστηρίων που προκάλεσαν την αμφισβήτηση. Εφ' όσον, όθεν, οι αποφάσεις που επικαλείται ο αιτών δεν τον αφορούν, δεν υφίσταται έννομον συμφέρον για την άσκηση της αιτήσεως (ΑΕΔ 3/86 και 2/1988).

Εν προκειμένω, όπως εξετέθη, οι αιτούντες ισχυρίζονται ότι η (κατ' αυτούς) αμφισβήτηση, ως προς την έννοια του άρθρου 3 του Ν. 998/1979, προήλθε από τις υπ' αριθ. 2086 και 3942/1995 αποφάσεις της επταμελούς συνθέσεως του Ε' Τμήματος του Συμβουλίου της Επικρατείας (βλ. ιδίως σελίδα 29 του δικογράφου της αιτήσεως). Στις δίκες, όμως, επί των οποίων εξεδόθησαν οι εν λόγω αποφάσεις οι αιτούντες δεν διετέλεσαν διάδικοι. Κατόπιν αυτού, ως προς τις αποφάσεις αυτές, στερούνται εννόμου συμφέροντος στην άσκηση της κρινομένης αιτήσεως, η οποία, εκ του λόγου τούτου, είναι απορριπτέα ως απαράδεκτη.

Κατά τη γνώμη, όμως, που επικράτησε στο δικαστήριο, η υπό κρίσιν αίτησις αναφέρεται πράγματι στις δύο μεταγενέστερες αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας, στις οποίες, κατά τα προεκτεθέντα, οι αιτούντες ήσαν όντως διάδικοι, δι' αυτών δε των αποφάσεων λογίζεται, κατά τους αιτούντες, ότι επήλθεν η αμφισβήτησις, εν όψει των αντιθέτου περιεχομένου, ως άνω, Αποφάσεων του Αρείου Πάγου. Αν και κατά τη γνώμην των μελών του Δικαστηρίου Κίμωνος Γ. Χαλαζωνίτη, Γεωργίου Γεωργούλια, Πέτρου Παραρά, Ειρήνης Σάρπ και Σπυρίδ. Γκιάρη, εφ' όσον στο δικόγραφο της αιτήσεως δεν γίνεται καμιά αναφορά στις αποφάσεις αυτές του Συμβουλίου της Επικρατείας, δεν είναι επιτρεπτή, εν όψει της φύσεως του ασκουμένου τούτου ενδίκου μέσου ως τελείως εξαιρετικού, η

ερμηνευτική διεύρυνση του περιεχομένου του ώστε να παρακαμφθεί ελλείπουσα προϋπόθεσις του παραδεκτού του.

Επειδή, όπως έχει κριθεί (βλ., μεταξύ άλλων, Α.Ε.Δ. 79/97, 34/95) κατά την έννοια των διατάξεων των άρθρων 100 παρ. 1 περ. ε` του Συντάγματος και 6 περ. ε` και 48 παρ. 1 του Ν. 345/1976, η δικαιοδοσία του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου, ως προς την άρση αμφισβητήσεως περί την έννοια τυπικού νόμου, καθιερώνεται όταν τα ανώτατα δικαστήρια που εξέδωσαν τις φερόμενες ως αντίθετες αποφάσεις επικαλούνται και ερμηνεύουν την ίδια διάταξη τυπικού νόμου, διαπιστώνεται δε πράγματι αντίθεση μεταξύ των δοθεισών ερμηνειών. Επομένως, κατά την ίδια πάντοτε νομολογία, δεν υπάρχει, υπό την ανωτέρω έννοια, αντίθεση και, συνεπώς, δικαιοδοσία του Α.Ε.Δ., α) όταν τα ανώτατα δικαστήρια δεν ερμήνευσαν την ίδια διάταξη τυπικού νόμου αλλά διαφορετικές, έστω και αν αυτές έχουν την ίδια διατύπωση, β) όταν δεν ερμήνευσαν αποκλειστικά και μόνο την ίδια διάταξη τυπικού νόμου, αλλά το ένα από αυτά την ερμήνευσε σε συνδυασμό και με άλλες διατάξεις, οπότε το επιλυθέν ζήτημα δεν είναι το αυτό αλλά διαφοροποιείται., γ) όταν το νομικό ζήτημα που έλυσε το ένα δικαστήριο δεν ήταν αναγκαίο για να λύσειτο άλλο δικαστήριο το νομικό ζήτημα που είχε αχθεί ενώπιον του και δ) όταν, γενικά, η αντίθεση δεν προκύπτει από τις αναγκαίες για τη θεμελίωση του διατακτικού των αποφάσεων αιτιολογίες τους. Εξ άλλου, την άρση της αμφισβητήσεως μπορεί να προκαλέσει με αίτηση ενώπιον του Α.Ε.Δ., μεταξύ άλλων, "πας έχων έννομον συμφέρον" (άρθρο 48 παρ. 1 εδ. β` Ν. 345/1976).Επειδή, εν προκειμένω, ναι μεν, ως προεξετέθη, οι μεταγενέστερες αυτές αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας, αναφερόμενες και πάλι στον καθορισμό της εννοίας του "δάσους", εξεδόθησαν κατά ρητήν επίκλησιν και εφαρμογήν μόνον του άρθρου 117 παρ. 3 του Συντάγματος και των άρθρων 38 παρ. 1 και 41 του Ν. 998/79, εμμέσως όμως, πλην σαφώς, και αυτές αναγκαίως παραπέμπουν στο άρθρο 3 του Ν. 998/79, το οποίο περιέχει την νομοθετική εξειδίκευση του μνημονευόμενου κανόνα του Συντάγματος και επομένως ερμηνεύουν τη διάταξη αυτή (3 του ν. 998/79) για τον καθορισμό της εννοίας του "δάσους". Συντρέχει, όθεν, εν όψει των προεκτεθέντων, παραδεκτή περίπτωση άρσεως αμφισβητήσεως περί της εννοίας διατάξεως τυπικού νόμου, αφού και οι χρονικώς προηγηθείσες αποφάσεις του Αρείου Πάγου αυτή τη διάταξη εφαρμόζουν και την ερμηνεύουν διαφορετικά. Αν και κατά τη γνώμη των μελών του Δικαστηρίου Γεωργίου Γεωργούλια, Πέτρου Παραρά, Νικολάου Ντουΐβα και Ειρήνης Σάρπ, εφ` όσον στο κείμενο των αποφάσεων του Συμβουλίου της Επικρατείας δεν γίνεται καν αναφορά στο ρηθέν άρθρο 3 του Ν. 998/79, δεν συντρέχει καμία από τις ως άνω εκτεθείσες προϋποθέσεις παραδεκτού και η υπό κρίσιν αίτησις θα έδει να απορριφθεί ως απαράδεκτη.

Επειδή, περαιτέρω, το Δικαστήριο ομοφώνως εδέχθη, ως προς την έννοια του άρθρου 3 του ν. 998/79, τα ακόλουθα: το Σύνταγμα, προστατεύοντας δια του άρθρου 24 το δάσος και τις δασικές εκτάσεις, παραπέμπει στην επιστημονική έννοια των εδαφικών τούτων οικοσυστημάτων προς την οποία υποχρεούται να συμμορφωθεί και ο νομοθέτης, κατά την ειδικότερη οργάνωση της συνταγματικής προστασίας. Είναι δε, κατά την οικεία επιστήμη (δασική οικολογία), δάσος ή δασικό οικοσύστημα, οργανικό σύνολο αγρίων φυτών με ξυλώδη κορμό επί της επιφανείας εδάφους, τα οποία, μαζί με την εκεί συνυπάρχουσα χλωρίδα και πανίδα, αποτελούν, δια της αμοιβαίας αλληλεξαρτήσεως και αλληλεπιδράσεώς τους, ιδιαίτερη βιοκοινότητα (δασοβιοκοινότητα) και ιδιαίτερο φυσικό περιβάλλον (δασογενές). Εξ άλλου, δασική έκταση υπάρχει όταν στο ανωτέρω σύνολο η αγρία ξυλώδης βλάστηση, υψηλή ή θαμνώδης, είναι αραιά. Κρίσιμη, επομένως, για την έννοια του δάσους και της δασικής εκτάσεως είναι ο οργανική ενάτης της δασικής (δενδρώδους ή θαμνώδους) βλαστήσεως, η οποία καθιστάμενη δια των ειρημένων διασυνδέσεων της όλης δασογενούς χλωρίδας και

πανίδας, προσδίδει μόνη σ' αυτό την ιδιαιτέρα του ταυτότητα ως δασικού οικοσυστήματος. Νομικώς η ενάτης αυτή δύναται να συνάγεται εκ των εις τα στοιχεία του φακέλλου περιγραφόμενων χαρακτηριστικών της περί ης εκάστοτε πρόκειται αγρίας ξυλώδους βλαστήσεως. Πάντως, εφόσον υπάρχει η ενότητα αυτή, υφίσταται η αντικειμενική προϋπόθεση της εννοίας του δάσους ή δασικής εκτάσεως, τεκμαίρεται δε ως αυτονόητη και αυταπόδεικτη η συνυπάρχουσα θεμελιώδης λειτουργία παντός δασικού οικοσυστήματος που συμβάλλει στην ισορροπία του φυσικού περιβάλλοντος, ήτοι ο κύριος ρόλος του εις τον κύκλο άνθρακος και στην παραγωγή οξυγόνου, η συγκράτηση των ομβρίων υδάτων και του χόματος κ.ο.κ. Τοιούτοτρόπως δεν απαιτείται να βεβαιούνται εκάστοτε ρητώς και ειδικώς κατά τον χαρακτηρισμόν δάσους ή δασικής εκτάσεως η προϋπόθεση αυτή. Κατά ταύτα, ορίζοντας το άρθρο 3 του ν. 998/1979 ότι "δάσος νοείται πάσα έκτασις της επιφανείας του εδάφους, η οποία καλύπτεται εν όλω ή σποραδικώς υπό αγρίων ξυλωδών φυτών οινωδήποτε διαστάσεων και ηλικίας, αποτελούντων ως εκ της μεταξύ των αποστάσεως και αλληλεπιδράσεως οργανικήν ενότητα, και η οποία δύναται να προσφέρη προϊόντα εκ των ως άνω φυτών εξαγόμενα ή να συμβάλη εις την διατήρησιν της φυσικής και βιολογικής ισορροπίας ή να εξυπηρετήση την διαβίωσιν του ανθρώπου εντός του φυσικού περιβάλλοντος", είναι σύμφωνος με την προεκτεθείσα επιστημονική έννοια του δάσους, διότι, κατά την αληθή του έννοια, το άρθρο τούτο δεν θέτει δύο αθροιστικές προϋποθέσεις για τη στοιχειοθέτηση της εννοίας του δάσους, αλλά μόνον μίαν, ήτοι την οργανική ενότητα αυτού, ώστε αν αυτή υπάρχει έπεται κατ' ανάγκην, πλεοναστικώς αναφερομένη εις τον νόμον, η συμβολή του δάσους στη διατήρησιν της φυσικής και βιολογικής ισορροπίας και στην εξυπηρετήσιν της διαβιώσεως του ανθρώπου με τη συμβολή της ή με τα προϊόντα της δασοπονίας.